

**SAĞLIK HİZMET
SUNUCULARINDAN
BİLGİ ALMA
HAKKI VE
AYDINLATMA
YÜKÜMLÜLÜĞÜNE
İLİŞKİN
BİLGİ NOTU**

AV. KARDELEN YILMAZ

SAĞLIK HİZMET SUNUCULARINDAN BİLGİ ALMA HAKKI VE AYDINLATMA YÜKÜMLÜLÜĞÜNE İLİŞKİN BİLGİ NOTU

Hazırlayan:
Av. Kardelen Yılmaz

Yayımlayan: 17 Mayıs Derneği
Kaos GL Derneği

Birinci Dijital Baskı: Haziran 2022

Kapak ve Sayfa Tasarım: Anjelic Kelavgil

Bu kitap parayla satılamaz. İnsan haklarının desteklenmesi amacıyla yapılan ve ticari olmayan etkinliklerde serbestçe kullanılabilir.

İçindekiler

4

Amaç & Yararlanıcı

5

Bilgi alma hakkı ve kayıtları inceleme hakkı nedir?

9

Aydınlatma yükümlülüğü nedir?

12

Kaynakça

Amaç

Bu bilgi notu hasta hakları yönetmeliğinin bilgi alma hakkı ve hekimlerin aydınlatma yükümlülüklerine ilişkin bilgi vermek amacıyla hazırlanmıştır.

Yararlanıcı

Bu bilgi notu LGBTİ+'lar ve HIV ile yaşayanlara dönük hazırlanmıştır.

BİLGİ ALMA HAKKI VE KAYITLARI İNCELEME HAKKI NEDİR?

Hasta hakları yönetmeliği bilgi alma hakkını ve hastanın kendisine ait kayıtları inceleme hakkını düzenlemiştir. Bu iki düzenleme, kişilere sağlık durumu hakkında bilgilendirmenin yapılması, yapılacak olan tedavi ve tıbbi müdahalelerin açıklanması, müdahalelerin reddedilmesi halinde ortaya çıkabilecek fayda ve risklerin anlatılması gerektiğini belirtmektedir. Ayrıca sağlık durumuna ilişkin bilgilerin bulunduğu dosya ve kayıtların incelenmesi ve bir örneğinin verilmesi düzenlenmiştir. Bu iki hak hasta hakları yönetmeliğinde yer almasına rağmen hastane personeli ve hekim tarafından yeterince bilgilendirme yapılmaması durumu ile sıklıkla karşılaşılmaktadır.

LGBTİ+'lar ve HIV ile yaşayanlar için bu hakları bilmek ve kullanmak önemlidir. Homofobi, transfobi ve HIVfobi düzenlemelere uygun bilgilendirilmeme şeklinde de görülmektedir. Yapılan testlere ilişkin bilgilendirme yapılmaması, kişilerden habersiz HIV testi yapılması, tıbbi müdahalenin riskleri ve faydaları hakkında

kişilere açık ve anlaşılır aktarımlarda bulunulmaması gibi durumlar yaşanmaktadır. Sağlık hakkı ve sağlığın korunması en temel ihtiyaçlardandır. Dolayısıyla uzmanlıklarına duyulan güven sebebiyle hekimlerin yönlendirmesine uyulmakta ve hekimlerin kararlarının sorgulanmadığı bir tedavi veya destek süreci yaşanmaktadır. Bu durumda süreç, LGBTİ+'lar ve HIV ile yaşayanlar için ayrımcı, özensiz ve aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmediği bir hizmete dönüşebilir. Bu sebeple bu hakların farkında olmak ve hizmetten yararlanırken bu hakları kullanmak önemlidir.

Sağlık durumuna ilişkin kayıtlar ve dosyalar hastanın kendisi, vekili veya kanuni temsilcisi tarafından incelenebilir ve bir örnek alınabilir. Hastanenin kayıtları göstermemesi ya da eksik tutması, hastalarda tedaviye ilişkin şüphe yaratabilmektedir. Kayıtların hasta tarafından incelenmesi bilgi alma hakkının kullanılması kapsamındadır. Dolayısıyla kayıtların incelenmesine imkan tanınmaması da bilgi alma hakkının ihlali olacaktır.

Bir Danıştay kararında ‘Bilgi edinme hakkı, temel hak ve özgürlüklerin kullanılması bağlamında vazgeçilmez haklardan biridir. Bu hakkın kullanımı bireylerin, kamu kurum ve kuruluşları tarafından sunulan hizmetlerle ilgili olarak bilgi edinebilmesi, kamu yönetiminde ve sunulan hizmetlerde şeffaflığın sağlanması bakımından önem arz etmektedir.’ denmiştir.¹

Aynı kararda bilgi edinme hakkının ihlalinin manevi tazminat gerektirip gerektirmeyeceği de değerlendirilmiş ve ‘sağlık uygulamalarının kusurlu işletildiği hususunda yaratılan şüphe ve ruhsal çöküntü manevi tazmin talebinin karşılanması gereğini’ belirtilmiştir.

¹ 15. D., E. 2014/5076 K. 2015/2184 T. 15.4.2015

AYDINLATMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ NEDİR?

Tıbbi müdahalenin gerçekleşmesi için hastanın o müdahale hakkında bilgilendirilmesi ve ilgiliden rıza alınarak gerçekleştirilmesi gerekir. Ancak rıza tek başına yeterli olmamakta rızanın ne şekilde alındığı da önem taşımaktadır. Aydınlatma yükümlülüğüne ilişkin en kapsamlı düzenleme hekimlik meslek etiği kurallarının 26. Maddesidir. Bu maddede aydınlatılmış onam alınması gerektiği ve ne şekilde alınması gerektiği düzenlenmiştir. Aydınlatma yükümlülüğü ile aydınlatılmış onam, hastaya tıbbi müdahalelere ilişkin bilgi vermek ve hastanın neye onay verdiğini bilmesini sağlamaktadır. Dolayısıyla hastanın açık, anlaşılır bir biçimde aydınlatılması halinde ancak rızanın varlığı söz konusu olacaktır.

Onam formu, muvafakat belgesi ya da hasta bilgilendirme formu doldurulması tek başına aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirildiği anlamına gelmemektedir. Tedavi-

nin faydalarının ve risklerinin ayrıntılı ve açık bir şekilde açıklandığı belgelerin de olması gerekmektedir.

Bilgi alma hakkı ve aydınlatma yükümlülüğü sağlık hakkına erişimde önemli bir yere sahiptir. Tedavinin nasıl yapılacağı, aydınlatmanın nasıl gerçekleştirilmesi gerektiği ve tedaviye ilişkin rızanın nasıl alınması gerektiğine dikkat etmek hekimlerin görevinin bir parçasıdır. Dolayısıyla sağlık hizmetlerinden faydalanırken bilgi alma hakkını kullanmak ve verilen rızanın ve imzalanan onam formlarının da yeterli bilgiyi barındıran belgeler olduğuna dikkat etmek gerekmektedir. Yeterli bilgilendirmenin yapılmadığı düşünülmesi halinde bilgi talep etmekten çekinmemek, bilgi alma hakkının engellenmesi halinde başvurulabilecek yasal yollar olduğunu bilmek LGBTİ+lar ve HIV ile yaşayanların temel haklara ve ihtiyaçlara erişimini kolaylaştıracaktır.

KAYNAKÇA

Tıbbi Müdahalelerde Aydınlatma
Yükümlülüğü:

<http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2012-98-1133#:~:text=Ayd%C4%B1nlatma%2C%20hekim%20i%C3%A7in%20bir%20bor%C3%A7,hukuka%20uygunlu%C4%9Funun%20temel%20%C5%9Far%2D%20t%C4%B1d%C4%B1r.>

Hekimlik Meslek Etiği Kuralları:

https://www.ttb.org.tr/kutuphane/h_etikkural.pdf

Hasta Hakları Yönetmeliği:

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=4847&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>

Tıbbi Müdahalelerde Hekimin Aydınlatma
Yükümlülüğü

<http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2012-98-1133>

www.17mayis.org

www.kaosgl.org